

Nederlandse Academie voor Crisisbeheersing en Brandweezorg

Postbus 7010

6801 HA Arnhem

Kemperbergerweg 783, Arnhem

www.nipv.nl

info@nipv.nl

026 355 24 00

Colofon

Ondanks de aan de samenstelling van de tekst bestede zorg kan de samensteller geen aansprakelijkheid aanvaarden voor schade ontstaan door eventuele fouten c.q. onvolkomenheden in deze publicatie.

Om deze publicatie te kunnen blijven ontwikkelen en verbeteren, ontvangen wij graag commentaar en suggesties ter verbetering. Vragen of opmerkingen kunt u sturen naar info@nipv.nl, onder vermelding van Bestuurlijke Netwerkkarten.

© Nederlands Instituut Publieke Veiligheid (NIPV) en provincie Noord-Holland, 2025

Auteur(s) Merijn ten Dam, Samantha Daniels, Ernst Brainich

Contactpersoon Merijn ten Dam

Datum 2025

Status handboek

Versie 202504

Wij hechten veel belang aan kennisdeling. Delen uit deze publicatie mogen dan ook worden overgenomen op voorwaarde van bronvermelding.

22 Bevoegdhedenschema vreemdelingen

vreemdelingen

maatregel	instantie	wettelijke basis	toelichting
1. informatie			
1a. verplichting aan vreemdeling tot periodieke aanmelding bij korpschef	1a. minister van AenM	1a. art. 54 lid 3 Vreemdelingenwet 2000	1a. in gevallen waarin de minister dat in het belang van de openbare orde of de nationale veiligheid nodig oordeelt, kan hij aan een vreemdeling een individuele verplichting tot periodieke aanmelding bij de korpschef opleggen
1b. informeren van minister over uitvoering wet en Schengengrenscore	1b. korpschef en Commandant der Koninklijke Marechaussee	1b. art. 48 lid 1 Vreemdelingenwet 2000	
1c. elkaar informeren	1c. minister van AenM en COA	1c. art. 14 Wet Centraal Orgaan opvang asielzoekers (Wet COA)	

2. maatregelen (beperking toegang en verblijf)

maatregel	instantie	wettelijke basis	toelichting
2a. beperken toegang en verblijf in het kader van internationale sancties	2a.1. regering, bij amvb	2a.1. art. 2 lid 1 jo art.4 Sanctiewet 1977	
	2a.2. minister van BZK, bij ministeriële regeling, uitsluitend ter uitvoering van sanctieverplichtingen die voortvloeien uit verdragen of uit bindende besluiten van volkenrechtelijke organisaties	2b.1. art. 2 lid 2 jo art.4 Sanctiewet 1977	
2b. reisbeperkingen: het niet verlenen van een visum aan een vreemdeling omdat de aanvrager als een bedreiging wordt beschouwd van de openbare orde, binnenlandse veiligheid, volksgezondheid, internationale betrekkingen van een lidstaat	2b. wordt uitgevoerd door consulaten en ambassades uitoefening bevoegdheid BZ tot visumverlening en visumonthouding	2b. art. 21 lid 3 onder d eb art. 32 lid 1 onder a sub vi Verordening (EG) Nr. 810/2009 van het Europees Parlement en de Raad van 13 juli 2009 tot vaststelling van een gemeenschappelijke visumcode (Visumcode), <i>PbEU</i> 2009, L 243/1	
2c. inwilligen, afwijzen, niet in behandeling nemen, intrekken of annuleren van een machtiging tot voorlopig verblijf (inreisvisum) of terugkeervisum	2c.1. minister van AenM	2c.1. art. 2k Vreemdelingenwet 2000	2c.1. niet noodzakelijk voor ingezetenen van de EU
	2c.2. indien het belang van de internationale betrekkingen	2c.2. art. 2i lid 1 en 2 Vreemdelingenwet 2000	2c.2. minister van BuZa bepaalt of het belang van internationale betrekkingen aan de orde is

maatregel	instantie	wettelijke basis	toelichting
	betrokken is bij besluit inzake een machtiging tot voorlopig verblijf: minister van AenM in overeenstemming met minister van Buitenlandse Zaken (BuZa)		
2d. voorschriften verbinden en beperkingen opleggen aan inreisvisum/terugkeervisum	2a.2. minister van AenM	2a.2. art. 2m lid 1, 2 en 3 Vreemdelingenwet 2000	
2e. afwijking: verlening machtiging tot voorlopig verblijf vanwege een wezenlijk Nederlands belang of om humanitaire redenen	2e. minister van AenM	2e. art. 2p lid 2 Vreemdelingenwet 2000	
2f. afwijking: weigering van machtiging tot voorlopig verblijf vanwege het belang van internationale betrekkingen	2f. minister van AenM	2f. art. 2q lid 2 Vreemdelingenwet 2000	
2g. weigeren toegang tot Nederland ingeval de vreemdeling een gevaar oplevert voor de openbare orde of nationale veiligheid	2g. grenswacht (Koninklijke Marechaussee/politie onder gezag van minister van AenM)	2g. art. 3 lid 1 onder b Vreemdelingenwet 2000	
2h.verlenen, afwijzen of niet in behandeling nemen van (een	2h. minister van AenM	2h. art. 14 Vreemdelingenwet 2000	

maatregel	instantie	wettelijke basis	toelichting
aanvraag van) een verblijfsvergunning voor bepaalde tijd			
2i. asielverlening in geval van reëel risico op ernstige schade	2i. minister van AenM	2i. art. 29 lid 1 onder b Vreemdelingenwet 2000	
2j afwijzing vanwege een gevaar voor de openbare orde of nationale veiligheid	2j. minister van AenM	2j. art. 16 lid 1 onder d Vreemdelingenwet 2000; art. 30b lid 1 onder j Vreemdelingenwet 2000; art. 32 lid 1 onder b Vreemdelingenwet 2000	
2k. verlenen, afwijzen of niet in behandeling nemen van (een aanvraag van) een verblijfsvergunning voor onbepaalde tijd	2k. minister van AenM	2k. art. 20 lid 1 onder a Vreemdelingenwet 2000	
2l. afwijzen of intrekken van verblijfsvergunning voor onbepaalde tijd vanwege gevaar voor de nationale veiligheid	2l. minister van AenM	2l. art. 21 lid 1 onder d Vreemdelingenwet 2000; art. 22 lid 2 onder d Vreemdelingenwet 2000	
2m. in belang van openbare orde en nationale veiligheid in bewaring stellen van vreemdelingen	2m. minister van AenM	2m. art. 56 lid 1 Vreemdelingenwet 2000	2m. niet mogelijk jegens vreemdelingen in het bezit van een verblijfsvergunning voor onbepaalde tijd

maatregel	instantie	wettelijke basis	toelichting
2n. verkorten van termijn of onmiddellijk tenuitvoerlegging van terugkeerbesluit/uitzetting voor de openbare orde of nationale veiligheid	2n. minister van AenM	2n. art. 62 lid 2 onder c jo. 63 lid 3 Vreemdelingenwet 2000	
2o. ongewenst verklaren vreemdeling	2o. minister van AenM	2o. art. 67 lid 1 onder d Vreemdelingenwet 2000	
3. leiding			
3a. leiding over Koninklijke Marechaussee	3a. commandant der Koninklijke Marechaussee	3a. art. 47 lid 3 Vreemdelingenwet 2000	
3b. leiding over de politie	3b. korpschef	3b. art. 47 lid 2 Vreemdelingenwet 2000	
3c. aanwijzingen aan korpschef en commandant KM over uitvoering van de vreemdelingenwet	3c. minister van AenM	3c. art. 48 lid 2 Vreemdelingenwet 2000	
3d. individuele aanwijzingen aan ambtenaren (waaronder politie en marechaussee)	3d. minister van AenM	3d. art. 48 lid 2 Vreemdelingenwet 2000	
4. regels stellen die afwijken van de vreemdelingenwet 2000	4. bij algemene maatregel van bestuur	4. art. 111 Vreemdelingenwet 2000*	4. in werking te stellen noodrecht, KB vereist

opvang asielzoekers/vluchtelingen

maatregel	instantie	wettelijke basis	toelichting
1. maatregelen			
1a. opvang asielzoekers	1a. COA	1a. art. 3 lid 1 Wet COA	1a. een asielzoeker heeft het recht om te blijven in de lidstaat waarin de asielaanvraag plaatsvindt. Dat recht om te blijven houdt niet in dat de betrokkene recht heeft op een verblijfsvergunning, zie art. 9 Richtlijn 2013/32/EU van het Europees Parlement en de Raad van 26 juni 2013 betreffende gemeenschappelijke procedures voor de toekenning en intrekking van de internationale bescherming, <i>PbEU</i> 2013, L180/60
1a.1. COA opdragen om andere vreemdelingen dan asielzoekers op te vangen	1a.1. minister van AenM	1a.1. art. 3 lid 2 Wet COA	
1b. uitsluiten van opvang voor bepaalde categorieën van asielzoekers	1b. COA (verleend door minister van AenM)	1b. art. 4 lid 1 Regeling verstrekkingen asielzoekers en andere categorieën vluchtelingen 2005	1b. bijvoorbeeld in het geval dat beschikbare huisvestingscapaciteit tijdelijk uitgeput is (art. 4 lid 1 onder a Regeling verstrekkingen asielzoekers en andere categorieën vluchtelingen 2005)
1c. bepalen capaciteit van opvangcentrum	1c. COA	1c. art. 2 lid 2 Faciliteitenbesluit opvangcentra	1c. capaciteit wordt bepaald na overleg met de gemeente en veelal vastgelegd in een bestuursovereenkomst tussen COA en

maatregel	instantie	wettelijke basis	toelichting
			gemeente. Uitgangspunt is bestuurlijke overeenstemming met gemeente inzake een openstelling nieuw opvangcentrum en aantallen op te vangen asielzoekers. Politieke verantwoordelijkheid ligt uiteindelijk bij minister van AenM
1d. beschikbaar stellen van opvangvoorzieningen	1d. college van B&W	1d. art. 6 lid 1 Wet gemeentelijke taak mogelijk maken asielopvangvoorzieningen	1d. het aantal opvangplaatsen waarvoor een gemeente opvangvoorzieningen voor beschikbaar moet stellen wordt vastgesteld door de minister van AenM middels een verdeelbesluit (art. 5 Wet gemeentelijke taak mogelijk maken asielopvangvoorzieningen)
1d.1. toezicht: indeplaatsstelling bij taakverwaarlozing door college B&W inzake de beschikbaarstelling van opvangvoorzieningen	1d.1. minister AenM	2b.1. art.124 jo. art. 124b Gemeentewet	
1e. aanwijzing aan college van B&W tot beschikbaarstelling van woonruimte aan een of meer personen die behoren tot een krachtens een ministeriële regeling aangewezen categorie woningzoekenden	1e. minister van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening	1e. art. 31 lid 2 Huisvestingswet	1e. bij een plotselinge toestroom van vluchtelingen of repatrianten of na bijvoorbeeld grote overstromingen kan er ineens sprake zijn van een groep woningzoekenden die bijzondere steun van de overheid behoeven bij het zoeken van woonruimte. Dergelijke groepen kunnen op grond van art. 31 Huisvestingswet door de Minister voor Wonen, Wijken en Integratie bij ministeriële regeling worden aangewezen. Ten behoeve van de huisvesting van zo'n aangewezen groep kan de Minister voor Wonen,

maatregel	instantie	wettelijke basis	toelichting
			Wijken en Integratie aanwijzingen geven aan burgemeester en wethouders, zie <i>Kamerstukken II</i> 2009/10, 32 271, nr. 3, p. 53
1f. toezicht op COA: voorzieningen treffen bij ernstige taakverwaarlozing en vernietiging besluiten	1f. minister van AenM	1f. art. 22 en 23 Kaderwet zelfstandige bestuursorganen jo. art. 2 lid 3 Wet COA	1f. voorzieningen treffen door de minister ten laste van de COA (indeplaatsstelling) kan bij spoed direct en zonder voorafgaand overleg
2a. huisvesten statushouders	2a. college van B&W	2a. art. 28 Huisvestingswet	2a. statushouders zijn asielzoekers die verblijfsvergunning hebben ontvangen en die veelal nog in asielcentra verblijven. Gemeente moet voldoen aan jaarlijks opgelegde taakstelling (art. 29 jo art. 28 Huisvestingswet)
2b. toezicht: indeplaatsstelling bij taakverwaarlozing door college B&W inzake de huisvesting van statushouders	2b.1. gedeputeerde staten	2b.1. art. 124 Gemeentewet	
	2b.2. minister van BZK	2b.2. art. 124a Gemeentewet	
3a. noodopvang in het kader van de openbare orde en veiligheid			3. inzet van deze bevoegdheden is subsidiair op reguliere bevoegdheden (zie onder 1) zie verder het schema rampenbestrijding algemeen en het schema openbare orde

maatregel	instantie	wettelijke basis	toelichting
	3a.1. burgemeester	3a.1. art. 172, 175 en 176 Gemeentewet; art. 5 Wet veiligheidsregio's	3a.1. noodopvang kan ook op basis van de reguliere bevoegdheid tot handhaving van de openbare orde van de burgemeester plaatsvinden (art. 172 Gemeentewet), zo nodig op basis van noodbevoegdheden (art. 175 en 176 Gemeentewet) college van B&W kan eveneens besluiten tot noodopvang op basis van reguliere bevoegdheden
	3a.2. voorzitter veiligheidsregio	3a.2. art. 39 Wet veiligheidsregio's	
3b. aanwijzingen jegens burgemeester(s) of voorzitter(s) veiligheidsregio			
	3b.1 commissaris van de Koning	3b.1. art. 42 lid 1 Wet veiligheidsregio's; art. 53 lid 1 Wet veiligheidsregio's	3b.1. art. 53 Wet veiligheidsregio's betreft in werking te stellen noodrecht, KB vereist
	3b.2 minister JenV	3b.2. art. 42 lid 2 Wet veiligheidsregio's art. 53 lid 2 Wet veiligheidsregio's	3b.2. art. 53 Wet veiligheidsregio's betreft in werking te stellen noodrecht, KB vereist
3c. centralisatie: besluit tot evacuatie en opvang			3c. de Wet verplaatsing bevolking kan ook worden toegepast bij verplaatsingen op grote schaal die niet zijn gebaseerd op een evacuatiebesluit (art. 2c Wvb). omdat zich omstandigheden kunnen voordoen zoals bij het overschrijden van onze grenzen van grote groepen van vluchtelingen, waarin het gewenst is te kunnen gebruikmaken van de in het ontwerp

maatregel	instantie	wettelijke basis	toelichting
			neergelegde regeling, zie <i>Kamerstukken II</i> 1951/52, 2419, nr. 7. In 2022 is deze noodregeling toegepast in het kader van de opvang van ontheemden uit Oekraïne, zie Besluit van 31 maart 2022 houdende inwerkingstelling van de artikelen 2c en 4 van de Wet verplaatsing bevolking (<i>Stb.</i> 2022, 133), zie verder 4c.1
	3c.1. minister van JenV	3c.1. art. 2a jo 2d Wet verplaatsing bevolking	3c.1. in werking te stellen noodrecht, KB vereist
	3c.2. commissaris van de Koning of burgemeester krachtens machtiging door minister van JenV	3c.2 art. 2b jo. 2d Wet verplaatsing bevolking	3c.2. in werking te stellen noodrecht, KB vereist
4a. lidstaten verzoeken om een preventief actieplan of actieplan voor crisisbeheersing op te stellen in het geval er zich (dreigende) problemen voordoen in de werking van het asielstelsel van een lidstaat (geen passende bescherming en opvang kunnen bieden)	4a. Europese Commissie	4a. art. 33 lid 1 Verordening Nr. 604/2013 van het Europees Parlement en de Raad van 26 juni 2013 tot vaststelling van de criteria en instrumenten om te bepalen welke lidstaat verantwoordelijk is voor de behandeling van een verzoek om internationale bescherming dat door een onderdaan van een derde land of een staatloze bij een van de lidstaten wordt ingediend (Dublinverordening), <i>PbEU</i> 2013, L 180/31	4a. de Commissie verzoekt dit vanwege haar belang de toepassing van de Dublinverordening te beschermen
4a.1. verzoek tot bijstand aan EC of het EASO	4a.1. lidstaat	4a.1. art. 33 lid 1 Dublinverordening en art. 16 en 17 Verordening (EU) 2021/2303 van het Europees Parlement en de Raad van	

maatregel	instantie	wettelijke basis	toelichting
		15 december 2021 inzake het Asielagentschap van de Europese Unie, <i>PbEU</i> 2021, L 468/1	
4b. voorlopige maatregelen ten gunste van de betrokken lidstaat of lidstaten vaststellen indien een of meer lidstaten ten gevolge van een plotselinge toestroom van onderdanen van derde landen in een noodsituatie terechtkomen	4b. Europese raad (op voorstel van de Commissie)	4b. art. 78 lid 3 EU-Werkingsverdrag	4b. hierbij kan (voorlopig) afgeweken worden van Europese richtlijnen en verordeningen op 1 juli 2026 treedt de Verordening (EU) 2024/1359 van het Europees Parlement en de Raad van 14 mei 2024 betreffende de aanpak van crisis- en overmachtssituaties op het gebied van migratie en asiel in werking, <i>PbEU</i> 2024, L. 1/24. Hierin is kort gezegd geregeld dat lidstaten tijdelijke maatregelen kunnen treffen zoals herplaatsing, het verzoeken om financiële bijstand en het registreren van personen met opvangbehoeften in het geval van massale aankomsten van onderdanen van derde landen of staatlozen met mogelijk ernstige gevolgen voor de werking van het gemeenschappelijk Europees asielstelsel dan wel in het geval van 'instrumentalisering' (de situatie waarin een derde land of een vijandige niet-statelijke actor het verkeer van onderdanen van derde landen of staatlozen naar de buitengrenzen of naar een lidstaat aanmoedigt of vergemakkelijkt, met als doel de Unie of een lidstaat te destabiliseren)
4c. tijdelijke bescherming aan ontheemden	4c. Europese raad	4c. Richtlijn 2001/55/EG van de Raad van 20 juli 2001 betreffende minimumnormen voor het verlenen van tijdelijke bescherming in geval van massale toestroom van ontheemden en	4c. lidstaten zijn verplicht om tijdelijke bescherming te bieden aan ontheemden, onafhankelijk van de asielprocedure

maatregel	instantie	wettelijke basis	toelichting
		maatregelen ter bevordering van een evenwicht tussen de inspanning van de lidstaten voor de opvang en het dragen van de consequenties van de opvang van deze personen, <i>PbEU</i> 2001, L 212/12	
4c.1. opvang van ontheemden uit Oekraïne		4c.1. Uitvoeringsbesluit (EU) 2022/382 van de Raad van 4 maart 2022 tot vaststelling van het bestaan van een massale toestroom van ontheemden uit Oekraïne in de zin van artikel 5 van Richtlijn 2001/55/EG, en tot invoering van tijdelijke bescherming naar aanleiding daarvan, <i>PbEU</i> 2022, L71/1	

grenscontrole en -bewaking

maatregel	instantie	wettelijke basis	toelichting
1. buitengrenzen			
1a. grenscontroles bij grensdoorlaatposten en grensbewaking van buitengrenzen EU	1a. grenswachters van desbetreffende lidstaat voor Nederland: Koninklijke Marechaussee en voor haven Rotterdam de politie-eenheid	1a. hoofdstuk II Verordening (EU) 2016/399 van het Europees Parlement en de Raad van 9 maart 2016 betreffende een Uniecode voor de overschrijding van de grenzen door personen (Schengengrenscodel), <i>PbEU</i> 2016, L 77/1	1a. onder buitengrenzen vallen ook (lucht)havens zoals Schiphol, Rotterdamse haven en haven Amsterdam

maatregel	instantie	wettelijke basis	toelichting
	Rotterdam, onder gezag van minister van AenM		
1a.1. maatregelen bij de buitengrenzen inzake onderdanen van derde landen vanwege openbare orde, de binnenlandse veiligheid, de volksgezondheid of de internationale betrekkingen		1a.1. art. 77 lid 2 EU–Werkingsverdrag; art. 6 lid 1 onder e, art. 8 lid 3 onder a sub vi en art. 14 Schengengrenscore	
1b. onderlinge bijstand lidstaten	1b. lidstaten, gecoördineerd door het Europees Grens- en kustwachtagentschap	1b. art. 17 lid 1 en 2 jo art. 16 lid 1 Schengengrenscore	1b. art. 16 lid 1 Schengengrenscore noemt nog het Europees agentschap voor het beheer van de operationele samenwerking aan de buitengrenzen van de lidstaten van de Europese Unie, maar de verordening tot oprichting van dit agentschap is in 2019 vervallen met de inwerkingtreding van de Verordening (EU) 2019/1896 van het Europees Parlement en de Raad van 13 november 2019 betreffende de Europese grens- en kustwacht en tot intrekking van Verordening (EU) nr. 1052/2013 en Verordening (EU) 2016/1624, <i>PbEU</i> 2019, L 295/1
1c. samenwerking tussen lidstaten	1c. lidstaten en Europees Grens- en kustwachtagentschap (Eurosur)	1c. art. 17 Schengengrenscore jo. art. 3 lid 1 onder d Verordening (EU) 2019/1896 van het Europees Parlement en de Raad van 13 november 2019 betreffende de Europese grens- en kustwacht, <i>PbEU</i> 2019, L 259/1	

maatregel	instantie	wettelijke basis	toelichting
1d. gezamenlijke operaties	1d. lidstaten en Europees Grens- en kustwachtagentschap	1d. art. 10 lid 1 Verordening (EU) 2019/1896 van het Europees Parlement en de Raad van 13 november 2019 betreffende de Europese grens- en kustwacht, <i>PbEU</i> 2019, L 259/1	

2. binnengrenzen

2a. tijdelijke herinvoering van het grenstoezicht aan de binnengrenzen in het geval van een ernstige bedreiging van de openbare orde of de binnenlandse veiligheid, zo nodig direct	2a. lidstaat	2a. art. 25 en art. 28 Schengengrenscodes	<p>2a. overwegingen bij de Schengengrenscodes:</p> <p><i>(25) De herinvoering van binnengrenstoezicht kan bij uitzondering nodig zijn bij een ernstige bedreiging voor de openbare orde of de binnenlandse veiligheid op het niveau van de ruimte zonder binnengrenstoezicht of op nationaal niveau, in het bijzonder na terroristische incidenten of bedreigingen, of bij bedreigingen die uitgaan van georganiseerde criminaliteit.</i></p> <p><i>(26) Migratie en het overschrijden van buitengrenzen door een groot aantal onderdanen van derde landen zou niet per definitie mogen worden gezien als een bedreiging van de openbare orde of de binnenlandse veiligheid.</i></p> <p><i>(27) Conform de jurisprudentie van het Hof van Justitie van de Europese Unie moet een afwijking van het grondbeginsel van het vrije verkeer van personen restrictief worden opgevat en veronderstelt het begrip openbare orde dat er</i></p>
---	--------------	---	---

maatregel	instantie	wettelijke basis	toelichting
			<p><i>sprake is van een werkelijke, actuele en voldoende ernstige bedreiging die een fundamenteel belang van de samenleving aantast.</i></p> <p>In december 2024 voerde de minister van AenM ter bestrijding van o.a. irreguliere migratie grenscontroles bij de landgrenzen met België en Duitsland in voor de periode 9 december 2024 tot en met 8 juni 2025, zie <i>Stcrt.</i> 2024, 37577 en <i>Kamerstukken II</i> 2024/25, 30 821, nr. 245</p>

2b. maatregelen bij de binnengrenzen vanwege openbare orde, openbare veiligheid of volksgezondheid (infectieziekten)

2b. lidstaat

2b. art. 45 EU-Werkingsverdrag; art. 27 t/m 33 Richtlijn 2004/38/EG van het Europees Parlement en de Raad van 29 april 2002 betreffende het recht van vrij verkeer en verblijf op het grondgebied van de lidstaten voor de burgers van de Unie en hun familieleden, *PbEU* 2004, L 229/35

* Inwerkingstelling bij Koninklijk Besluit, hetzij separaat, hetzij nadat de beperkte of algemene noodtoestand is afgekondigd (Coördinatiewet uitzonderingstoestanden), tenzij urgentie onverwijld inwerkingstelling noodzakelijk maakt (dan: op grond van ongeschreven recht).